

Poglavlje 7 – Sudjelovanje u politici

Uvod

Slika prikazuje muškarca i ženu koji zagovaraju svoje stavove u javnosti a koje podupiru dječak i djevojčica. Plakat muškarca prikazuje globus kao simbol svijeta, dok pritom žena na svom posteru, kojeg drži dječak, skreće pozornost na zvijezdu. Možda je taj simbol znak za površinu na kojoj stoje. Njihovi izrazi lica su prijateljski i ne pokazuju nikakve znakove neprijateljstva. Odrasli i djeca sudjeluju u politici, koriste se svojim demokratskim pravom da mirno prosvjeduju u javnosti. Spolovi su jednako zastupljeni, stoga, ne radi se o spolnom pitanju. Ove dvije grupe se natječu za pozornost i potporu većine. Nalaze se u direktnom sukobu, tako da ne sudjeluju mediji, političke stranke i interesne grupe. Ljudi stoje na podlozi koja sliči zvijezdi s nepravilnim vrhovima. Taj simbol može se protumačiti na razne načine. Zvijezda može predstavljati zajednicu koja pruža svojim članovima osjećaj zajedništva i okvir za prava, odgovornosti i dužnosti. Zvijezda bi isto tako mogla simbolizirati „pod“ na kojeg građanin stupa kada govori u javnosti. Tko god izabere da ne stane na taj pod neće ga se moći čuti i morati će prihvati odluke koje se u konačnici donose. Građani mogu sudjelovati u politici na razne načine. Građanski odgoj i obrazovanja odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava fokusira se na načine aktivnog, izravnog sudjelovanja. Sudjelovanje u političkom životu je i pravo djece, a ne samo odraslih. Kako bi to proveli u djelo potrebno nam je razumijevanje problema i brižno razmišljanje. Političko sudjelovanje u demokraciji treba se poučavati u školama, što zahtjeva od škola da funkcioniraju kao mikro-društva što omogućava učenicima da sudjeluju u upravljanju školskim poslovima.

Demokratske škole i demokratsko društvo, argumenti i kontroverze, čak i svađe i sukobi, nisu nešto čega se trebamo bojati već bi se to trebalo smatrati nečim normalnim i korisnim prilikom donošenja odluka. **Rješavanje sukoba ideja i interesa je temeljna metoda rješavanja problema i donošenja odluka.** Ako interesi i ciljevi nisu jasno iskazani, onda se ne mogu uzeti u obzir. U otvorenom društvu harmonija – „zajedničko dobro“ – ne smije se nametati, već se o njemu treba raspravljati. Kontroverza i sukob nisu štetni ako su dio kulture raspravljanja, rješavanja sukoba i kompromisa.

Vježbe se usredotočuju na okvirne uvjete i modele političkog sudjelovanja. Ovo pomaže učenicima da cijene svoje mogućnosti za sudjelovanje u svojoj zajednici.

Vježba 7.1. – Zid šutnje

Odgojno - obrazovni ciljevi Učenici postaju svjesni svojih koncepata demokracije.

Materijali Listovi velikog papira koji su zalipljeni na zid i markeri (za grupe od pet sudionika).

Postupak

1. Učenici formiraju grupe od pet sudionika. Svaka grupa sjedi u polukrugu postavljeni nasuprot papiru zalipljenog na zidu. Od njih se traži da napišu, u tišini i unutar vremenskog ograničenja, rečenicu koja započinje s: „Demokracija je...“
2. Učenici odgovaraju rečenicama ili riječima koje su već zapisane.
3. Nakon što prođe vrijeme koje je određeno za pisanje riječi na plakatu, svaki učenik odabire jednu rečenicu koju nije napisao te je čita na glas. Učenici razmjenjuju svoje rezultate u razredu.
4. Razmišljanja se međusobno razmjenjuju:
  - "Naučio sam ..."
  - "Otkrio sam ..."
  - "Htio bih raspraviti o ..."

Varijacija

Umjesto korištenja plakata na zidu, učenici sjede za okruglim stolom i pritom pišu na veliki list papira.

Opća informacija

"Zid šutnje" je *metoda sijevanja ideja* koja se može koristiti na početku niza lekcija o ključnim konceptima kao što su demokracija, diktatura, pravda, mir, obrazovanje, jednakost, sloboda, itd.

Metoda podupire učenike koji su manje ekstrovertirani ili koji žele imati malo vremena da pažljivo razmisle prije nego što nešto kažu.

Vježba 7.2. – Moja razmišljanja o diktaturi

Odgovno - obrazovni ciljevi	Učenici mogu definirati i prosuđivati sastavne elemente demokracije i diktature. Učenici mogu donijeti namjerne odluke o vrijednostima i zagovarati ih.
Materijali	Plakat i markeri ili ploča i kreda.

Postupak

- Od učenika se traži da definiraju karakteristične značajke diktature.

Lista može sadržavati sljedeće značajke:

- antisemitizam	- svodenje uloge žene na radanje djece
- etničko čišćenje	- represija seksualnih manjina
- mučenje	- podvrgavanje vlastima
- ucjenjivanje	- pritisak vršnjaka na konformizam
- kult moći, pojedinaca ili vojske	- traženje ljudi za vođenjem
- razmišljanje o kritici kao destruktivnoj	- odbijanje prava manjina

- Očitujući se o listi, učenici odgovaraju na pitanje, "Do koje mjere ova situacija utječe na mene?"
- Od učenika se traži da se značajke postave na ljestvicu, počevši od onih značajki o kojima imaju najsnažnije osjećaje.

Dodatak i varijacija

Osobine diktature mogu se poistovjetiti s primjerima iz novinskih članaka, filmova i knjiga. Ista vježba može se napraviti i za demokraciju.

Vježba 7.3. – Upitnici o stavovima prema vrijednostima

Odgojno - obrazovni ciljevi	Učenici razmišljaju o svojim osobnim stavovima i slobodno ih izražavaju.
	Učenici mogu slušati druge učenike, neovisno o tome slažu li se s drugima ili ne.
Materijali	Set priručnika: " Upitnici o stavovima prema vrijednostima ".

Napomena za učitelje

Informacija o osobnim političkim stavovima

Stav je tendencija izražavanja mišljenja ili usvajanja određenog oblika ponašanja. Stav je rezultat socijalne integracije i osobne povijesti i stoga je manje svjestan nego ideologija. Stavovi vode naše percepcije, prosudbe i djelovanja.

Svrha ove vježbe je da se shvati, na temelju izražavanja misli, do koje mjere osoba jest, ili nije, sklopa društvenim promjenama. Promjena sama po sebi nije ni dobra ni loša stvar, i svrha je ne donositi prosudbe o učenicima, a još manje procjenjivati ih. Također treba imati na umu da rezultati ovakvog "političkog lakmus testa" ne bi se trebalo uzimati previše ozbiljno, osobito ako učenici nisu u potpunosti svjesni implikacija s izjavama u upitniku.

Pravo pitanje jest: zašto, što, kada i kako promijeniti. Modeli političke misli služe kao vodilja za političke stavove koji su se razvili nakon Francuske i Američke revolucije. Sljedeći skeć može služiti kao okvirna smjernica ali ne može zamijeniti čitanje izvornih materijala.

Progresivan stav dovodi do uvjerenja da su promjene poželjne. Promjene mogu biti revolucionarne ili *reformističke*, ovisno o hitnosti te sredstvima koja se koriste. Za revolucionarnost, ukoliko je potrebno, nasilje se ne može isključiti. Za reformističke, promjena je poželjna, ali bez radikalnog prekida s prošlosti.

Konzervativan stav, s druge strane, cijeni tradiciju i preferira iskustvo umjesto teorije. Takav stav može favorizirati *status quo* ili biti reakcionaran. Favorizirati *status quo* znači tvrditi da je trenutno stanje, iako daleko od savršenog, u potpunosti prihvatljivo. Kao način promjene može se zagovarati organski rast (Edmund Burke). Osnovna briga je držati državu snažnom i pokretljivom kako se ne bi previše opteretila partikularnim interesima u opsežnoj participaciji. Reakcionar, međutim, odbija trenutno stanje stvari: on/ona tvrdi da je pogrešno provoditi promjene i traži da se vratimo u prijašnje stanje.

Revolucionar i *reakcionar* skloni su indoktrinaciji, to jest, da postanu fundamentalisti, što znači da brane stajalište s ideološke osnove, bez uzimanja stvarnosti u obzir.

Ostali su više pragmatični i određuju svoje stavove analizirajući trenutne posljedice.

Ova vježba može koristiti kao osnovna vodilja koja potiče učenike da shvate postojanje različitih modela političkog mišljenja i da postanu svjesni svojih osobnih preferencija i spoznaja. U političkom životu, politički stavovi će učestalo sličiti političkoj mješavini između različitih političkih mišljenja, na primjer rasprave između neoliberalne, ekološke i tehnokratske struje.

Postupak

1. Učenici odgovaraju na pitanja. Prije svake izjave zapisuju broj kako bi iskazali svoj stav.
Šifra koju koristimo je sljedeća
 5 – U potpunosti se slažem s izjavom.
 4 – Uglavnom se slažem s izjavom.
 3 – Svejedno mi je što se u izjavi navodi.
 2 – Uglavnom se ne slažem s izjavom.
 1 – U potpunosti se ne slažem s izjavom.
2. Učenici sastavljaju svoj konačan broj bodova, koji ukazuje koji su njihovi politički stavovi.
 100-80: revolucionar
 80-60: reformist
 60-40: u korist *statusa quo*
 40-20: reakcionar

Postoje li neke uočljive razlike između učenika, posebice između dječaka i djevojčica?

Dodatak

Raditi s tekstrom: ovisno o tome kako se vježba izvela – kao uvod ili kao vježba prijenosa znanja – rad s tekstrom preporuča se prije ili poslije ove vježbe. Za napredne razrede mogu se koristiti citati autora poput Locka, Burka ili Marxa. Dodatno, ili kao alternativa za mlađe učenike, mogu se koristiti izjave političara ili stranačkih predstavnika oko specifičnih problema u društvu.

Također vidjeti sljedeći zadatak.

Varijacija

Ova pitanja mogu se formulirati na temelju lokalnih problema. Bilo koje od pitanja može biti početak za debatu.

Materijali

(vidjeti iduću stranicu)

Materijal za učenike

Upitnik o stavovima za promjenu (kontroverzne teme)

1. Žena bi trebala imati pravo sterilizirati se bez odobrenja svoga muža.
2. Informacija o kontroli rađanja trebala bi biti dostupna na zahtjev, svim mlađim djevojkama starijima od četrnaest godina.
3. Lake droge trebale bi biti legalizirane.
4. U demokracijama referendumsko odlučivanje trebalo bi lako realizirati.
5. Kriminalci trebaju medicinsku pomoć prije nego kažnjavanje.
6. Smrtna kazna trebala bi se u potpunosti ukinuti.
7. Velike tvrtke trebaju se nacionalizirati.
8. Brak između osoba istog spola treba biti legalan.
9. Ne smije biti razlikovanja spolova u oglasima za posao.
10. Dobrovoljne udruge trebaju se zabraniti. Dužnost je države da pomaže siromašnima.
11. Prosječna osoba ne treba biti kontrolirana ili upravljana.
12. Učenici trebaju sudjelovati u izborima za školsko vodstvo.
13. Ocjene i svjedodžbe trebaju se ukinuti.
14. Svakome bi se trebao jamčiti minimalni dohodak, neovisno o spolu, dobi ili profesiji, pa čak i ako odluče ništa ne raditi.
15. Djeca se trebaju odgajati u nekoliko vjera istovremeno; djeca mogu izabrati svoju vjeru kad odrastu.
16. Političke vođe trebale bi koristiti savjete znanstvenika prilikom korištenja znanstvenih otkrića.
17. Ljudska bića su rođena s istim potencijalom.
18. Privatno vlasništvo treba ukinuti i uvesti javno i državno vlasništvo.
19. Nitko nema pravo nametati svoje mišljenje drugima.
20. Svi proizvodi koji zagađuju okoliš moraju se prestati proizvoditi, neovisno o gospodarskom učinku te zabrane.

Vježba 7.4. – Projekt planiranje⁶

Odgojno - obrazovni ciljevi Učenici razumiju što znače strukture međusobne ovisnosti u društvu tijekom razdoblja promjena.

Učenici razumiju da se svaka odluka tiče svih članova društva. Ako se odluka ima prihvati i poštovati, svi članovi društva moraju razumjeti tu odluku i trebaju imati mogućnost da sudjeluju u procesu donošenja te odluke.

Materijali

Opis stvarne ili izmišljene gradske četvrti; treba se uzeti u obzir socijalne, ekonomski, demografske, prometne i druge probleme.

Učitelj/ica treba pripremiti set kartica za glumce u igri uloga. Sljedeći primjeri mogu služiti čitaču kao ideja kako isplanirati projekt koji bi se trebao simulirati kroz igru uloga.

Napomene za učitelje

Mnogo je ciljeva skriveno u ovoj vježbi. Stoga je na učiteljima da odluče koji od tih elemenata bi se trebali eksplicitno raspraviti te koji bi trebali pomoći učiteljima da razumiju i objasne drugima koji su to potencijalni učinci učenja.

1. Učenici razvijaju želju za slušanjem i razumijevanjem različitih stajališta i interesa, neovisno o tome slažu li se s tim stajalištima ili ne.
2. Učenici uče kako predvidjeti posljedice i implikacije različitih opcija u postupku donošenja odluka.
3. Učenici iskušavaju postupak donošenja odluka u demokratskom okviru. U ovome iskustvu mora se držati ravnoteža između sudjelovanja i efikasnosti (npr. svatko se mora izjasniti, ali mora postojati vremensko ograničenje za svaku raspravu kao i za postupak u cjelini).
4. Osnovni uvid: u otvorenoj, npr. zajednici koja uči, opće dobro (*volonte générale*) ne utvrđuje vlast već je to stvar privremene odluke koja je otvorena reviziji ako se ukažu novi problemi.

Postupak

1. Učenici se dijele u parove. Svaki par dobiva primjerak projekta i jednu karticu. Jedan par učenika predsjeda debati koja će uslijediti.
2. Par formira listu svih prednosti i nedostataka koji su povezani s tim projektom.
3. Učenici to rade sa stajališta osobe čije uloge sada igraju.
4. Donose zajedničku odluku za ili protiv projekta (15 minuta).
5. Jedan za drugim, svaki par izlaže svoj stav grupi i objašnjava svoje razloge.
6. U debati, svaki par mora objasniti što bi htio da se provede. Treba se uvesti vremensko ograničenje za raspravu svakog učenika kao i za vremensko trajanje cijele debate.
7. Učenici glasuju o tome hoće li se projekt primijeniti ili ne.

Rad nakon primjene projekta.

8. Postoje li grupe s kojima se treba konzultirati?
9. Do koje mjere je vaše mišljenje utjecalo na druge?

⁶ Prilagodio S. Fountain, *Educatton pour le développement humain*, De Boeck, 1996.

10. Imaju li partikularni interesi koje zastupa jedna od grupa utjecaj na druge grupe?
11. Postoje li grupe čija mišljenja i interesi imaju veću težinu?
12. Postoje li grupe koje gotovo nikad ne iskazuju svoje mišljenje?
13. Je li rješenje za koje je većina glasala uistinu predstavlja najbolje rješenje za cijelo društvo?

Dodatak

1. Učenici pojedinačno igraju određenu ulogu bez potpore svojih partnera.
2. Uloga uključuje slušanje stručnjaka koji se mogu očitovati i određenim aspektima projekta.
3. Dio razreda ima ulogu porote ili lokalne skupštine koja može donijeti konačnu odluku, bez sudjelovanja zagovornika određenih interesnih skupina (participativna demokracija) .
4. Dva ili tri učenika glume novinare i promatrače. Oni šalju povratne informacije o postupku donošenja odluke i o ulogama koje igraju učenici.
5. Prilikom simuliranja postupka mogu se pozvati lokalni političari i novinari za naknadnu raspravu s učenicima.
6. Ovaj model može se koristiti kako bi se organizirao stvarni postupak donošenja odluke u školi.

Radni materijali za učitelje

Pitanja za dizajniranje kartica za igru

1. Vi ste učitelj/učiteljica:
  - Vidite li razloge zbog čega bi projekt bio dobra ideja?
  - Smatrate li da bi projekt bio problematičan?
2. Vi ste vlasnik malog obrta:
  - Vidite li razloge zbog čega bi projekt bio dobra ideja?
  - Smatrate li da bi projekt bio problematičan?
3. Vi radite u medicinskom centru.
4. Vi radite kao smetlar.
5. Vi ste vozač autobusa.
6. Vi ste došljak iz druge regije ili zemlje i trenutno tražite posao.
7. Vi ste mladi čovjek koji radi u susjedstvu.
8. Vi ste direktor malog poduzeća.
9. Vi ste lokalni politički predstavnik.
10. Itd.

Vježba 7.5. – Mi i svijet

Odgovno - obrazovni ciljevi Učenici proučavaju kako događaji u dalekim zemljama utječu na njihovu zajednicu.

Učenici bolje razumiju strukturu međusobne ovisnosti u svijetu.

Nejednaka distribucija moći i nejednak postupak razvoja traže svjetsko razumijevanje i suradnju u duhu ljudskih prava.

Materijali

Dnevne novine, karta svijeta, vrpca i markeri, konac, flomasteri.

Postupak

1. Učenici formiraju grupe od četiri učenika. Izrežu članke iz novina koji pokazuju jedan daleki dio svijeta koji utječe na lokalnu zajednicu i da njihova država i druge države međusobno utječu jedna na drugu.
2. Problemi:
  - gospodarski problemi
  - politički problemi
  - problemi migracije
  - zagađenje
  - kulturološka razmjena
  - turizam
  - vojno djelovanje, itd.
3. Učenici klasificiraju članke prema ključnim riječima za koje se odluče da predstavljaju određene tipove utjecaja i označavaju ih različitim bojama.
4. Učenici izabiru najznačajnije članke i ljepe ih na kartu svijeta. Pomoću konca i igle povezuju članke sa svojom državom.
5. Plenarna rasprava.
  - S kojim ste dijelom svijeta najviše povezani?
  - Koje su poveznice najčišće? Zašto?
  - Postoji li dio svijeta s kojim uopće niste? Zašto?

Dodatak

Učenici pronalaze informacije o političkim i/ili gospodarskim sustavima koji su na snazi u državama s kojima su povezani.

Mogu vidjeti jesu li postojale druge poveznice u prošlosti.

Na satu stranog jezika mogu se koristiti članci iz stranih novina ili s interneta.

Ovaj zadatak može služiti kao uvod u problematiku nejednakog razvoja i raspodijele moći u svijetu.

Percepcija u svijetu u kojem mi živimo pod utjecajem je informacija koje dobivamo iz druge ruke – iz medija. Zamislimo samo koliko bi daleko došli kada bi hodali po dijelovima svijeta koje smo sami vidjeli. Što nam mediji poručuju i koje nam informacije to prenose. Treba li netko kontrolirati medije? Cenzura? Ili je dovoljna konkurenčija između različitih novina? Koliko su moći mediji? Možemo li živjeti bez njih?

Druga slična pitanja također se mogu postaviti, ali njih trebaju postaviti učenici, a ne učitelj/icai. Ako učenici shvate koliko je ograničena njihova percepcija, onda mogu sami početi s postavljanjem pitanja o ulozi medija.

Vježba 7.6. – Trebamo li sudjelovati u politici?

Odgojno - obrazovni ciljevi Učenici formiraju svoja mišljenja o tome je li je nužno sudjelovati u vlasti.

Sudjelovanje se može dovijati na razne načine. Mi definiramo sudjelovanje kao „biti dio javnog života vaše zajednice i društva“. Neki ljudi misle da je važno sudjelovati, dok drugi ne. Učenici bi trebali razumjeti da političke odluke utječu na njihov život, neovisno o tome sudjeluju li u postupku donošenja odluke ili ne.

Materijali

Kartice s opisom uloga.

Postupak

1. Četiri učenika igraju uloge razgovora gađana koji su doputovali u državu koja je u postupku stvaranja.
2. Učenici raspravljaju, moderirani od strane učitelja/ice ako je potrebno, o pitanjima koja su iskrsnula, poput slijedećih:
  - Koja su četiri glavna stajališta koja su građani iskazali oko sudjelovanja? Suglasni ste s time? Zašto da ili zašto ne?
  - Što će četiri građana izgubiti ako ne sudjeluju? Koje koristi mislite da će pojedinci imati od sudjelovanja?
  - Koje koristi mislite da će nova država imati od sudjelovanja pojedinaca?
  - Koji su mogući rizici ili gubitci koji su povezani s time da se želi sudjelovati?
  - Ocjenjujući koristi i rizike, smatrati li da je korisno sudjelovati?
3. Pomoću rasprave ili predavanja, učenici bi mogli doći do slijedećih zaključaka:

Vlada utječe na naše živote na puno načina. Sudjelovanjem u vlasti ljudi mogu imati utjecaja na odluke koje vlada donosi. U svakome društvu netko mora donositi odluke. Ako ljudi odaberu ne sudjelovati, onda neće imati nikakvog utjecaja te odluke. Te odluke mogu uključivati sljedeće stvari:

- koliko će ljudi plaćati poreza;
- hoće li društvo ući u rat;
- tko će biti vlasnik i kontrolirati državne prirodne resurse.

Ovisno o tome kako je vlast strukturirana, odluke se mogu donositi na različitim razinama, uključujući i nacionalnu, regionalnu i lokalnu. Neke odluke poput onih o vojnoj moći, često se donose na nacionalnoj razini, dok druge, poput onih koje se tiču prometa i cesta, često se donose na regionalnoj razini, dok se odluke poput sakupljana otpada učestalo donose na lokalnoj razini.

Materijali

(vidjeti iduću stranicu)

Igrokaz: četiri građana dolaze u novo-formiranu državu

Pretpostavimo da ste tek stigli u novo-formiranu državu. Željni ste čim prije početi sa izgradnjom novoga društva. Čuli ste da postoje razne mogućnosti za stvaranje dobre vlasti. Nakon toga načuli ste razgovor između grupe svojih kolega:

Građanin 1:

"Otkud ja dolazim nikome nije stalo do politike i vlasti. Uvijek smo previše zaokupljeni našim svakodnevnim životom. Stoga se i u ovoj zemlji ne kanim previše zamarati s politikom."

Građanin 2:

"Tako se radi u našoj državi ... i ja nikad nisam u potpunosti razumio što se događa između vođa. Oni su uvijek to činili komplikiranim i na taj način omogućili da se ne zamaramo s razumijevanjem vođa."

Građanin 3:

"Naime, u našoj zemlji su stvari potpuno drugačije. Pokušali smo, ali ljudi koji imaju moć nisu nam dozvolili da sudjelujemo te su nam i prijetili u slučaju kad smo pokušali sudjelovati. Stoga smo na kraju odustali od sudjelovanja."

Građanin 4:

"U mojoj zemlji smo imali izbore i naše vođe su nam obećali dobru vlast, ali nije tako ispalio. Vođe su iskoristile vlast samo da se obogate. Sve vođe su korumpirani."

Vježba 7.7. – Na koji način vlast utječe na vaš život?

Odgojno - obrazovni ciljevi Učenici razumiju kako vlast utječe na nas u svakom mogućem aspektu naših života (*tua res agitur*). Svijet u kojem živimo djelo je čovječjih ruku te je stoga na nama da odlučimo što ćemo s njime činiti.

Namjerno donošenje političkih odluka nužno je zbog naše povećane ovisnosti o drugima i to s lokalne do globalne razine.

Demokracija najbolje uzima u obzir naše suprotstavljene interese i integrira ih u zadovoljavajući kompromis – naravno ako su sve zainteresirane strane bile saslušane.

Materijali

Nema ih.

Postupak

1. Učenici bi trebali shvatiti do koje mjere vlast utječe na njihove živote. Predlažu im se sljedeća pitanja; na njih se može odgovoriti u razredu ili u malim grupama koje onda mogu svoje rezultate predstaviti na plenumu.
2. - Prepričajte kako ste proživjeli svoj nedavni dan – kamo ste išli, što ste nosili, vidjeli, jeli, rekli, naučili i učinili. Napravite listu svih stvari koje ste spomenuli a na koje je utjecala vlast, i to lokalna, regionalna i nacionalna.
- Pretpostavite da je vaša vlast - demokracija u kojoj svi građani imaju jednaku šansu da sudjeluju bez da im se ugroze njihova ljudska prava. Koje od vaših svakodnevnih običaja, a za koje ste stavili da vlast na njih utječe, mislite da bi se trebali promijeniti? Objasnite zašto smatrate da bi se trebali promijeniti.
3. Učenici bi trebali postaviti pitanje na koji način ljudi mogu sudjelovati u demokratskoj vlasti. Učitelj/učiteljica bi trebali ponuditi neke informacije, bilo kroz predavanja, knjige ili radne materijale.

Rezultat bi mogao biti kako slijedi: mnogi ljudi vjeruju da se u otvorenoj i slobodnoj demokraciji pruža najveća prilika za sudjelovanje u vlasti. Ovakva vrsta vlasti znači da sami građani mogu dobiti moć i upravljati, uobičajeno preko većinskog sustava. Neke države su samo demokracije na papiru u kojima građanima nije dozvoljeno sudjelovati. U demokratskom sustavu građani mogu izabrati između različitih načina sudjelovanja a neki čak mogu odlučiti da uopće ne sudjeluju.

Demokracije najviše vode računa o različitim i suprotstavljenim interesima i potragom za zadovoljavajućim rješenjima – pod uvjetom da su sve strane izrazile svoja stajališta. Posebna pozornost mora se dati slabim skupinama, koje nisu u mogućnosti da pritišću vlast i čiji se interesi stoga mogu ignorirati (problem isključivosti).

Vježba 7.8. – Načini sudjelovanja u demokraciji

Odgojno - obrazovni ciljevi Učenici se poistovjećuju s različitim oblicima političkog sudjelovanja u ljudskim pravima.

Materijali Lista mogućih načina političkog izražavanja.

Postupak

1. Svaki učenik sastavlja listu svih načina i aktivnosti za koje on/ona smatra da ljudi mogu sudjelovati u demokratskom postupku donošenja odluka.
2. Učenici formiraju grupe od četiri člana. One uspoređuju svoje liste, raspravljaju o njima i pokušavaju se složiti o jedinstvenoj listi sudjelovanja u demokraciji.
3. Grupe uspoređuju svoje liste sudjelovanja u demokraciji s onima u priručniku.

Dodatak

Učenici bi mogli raspravljati o sljedećim pitanjima:

1. Vjerujete li da su jedan ili svi gore navedeni oblici političkog sudjelovanja temeljna ljudska prava? Moraju li svi biti zaštićeni zakonom? Objasnite zašto da ili zašto ne?
2. Na koji način možete sudjelovati u demokraciji u vašoj državi? Postoje li načini sudjelovanja koji vama nisu dozvoljeni? Objasnite.
3. Trebaju li zakoništiti pravo da se ne sudjeluje? Objasnite.

Materijali

Materijal za učenike

Sudjelovanje može biti na razne načine poput:

- čitanje o problemima i vodama
- pisanje o problemima i vodama
- raspravljanje o problemima
- rad u zajednici na podupiranju određenih prava ili prosvjed protiv djelovanja vlasti
- formiranje ili učlanjivanje u političke stranke ili druge društvene udruge
- sudjelovanje na političkim sastancima u zajednici
- postati vođa političke stranke, sindikata ili društvene udruge.
- glasovanje na izborima
- voditi kampanju za one koji se natječu za javnu funkciju
- obavljanje javne funkcije ako budemo izabrani
- plaćanje poreza
- lobiranje
- služenje u vojsci
- koristiti postojeće pravne mogućnosti poput slanja upita vladinim dužnosnicima, predavanje predmeta sudu i sl.
- demonstriranje kroz prosvjede, bojkote, štrajkove i sl.

Vježba 7.9. – Krug politike

Odgojno - obrazovni ciljevi Učenici mogu primijeniti model političkog kruga na primjere donošenja političkih odluka.

Učenici postaju svjesni svojih mogućnosti interveniranja i sudjelovanja u postupku donošenja političkih odluka.

Materijali

Set priručnika za učenike: "Model političkog ciklusa".

Preklopnik, papir, markeri, škare, lijepilo.

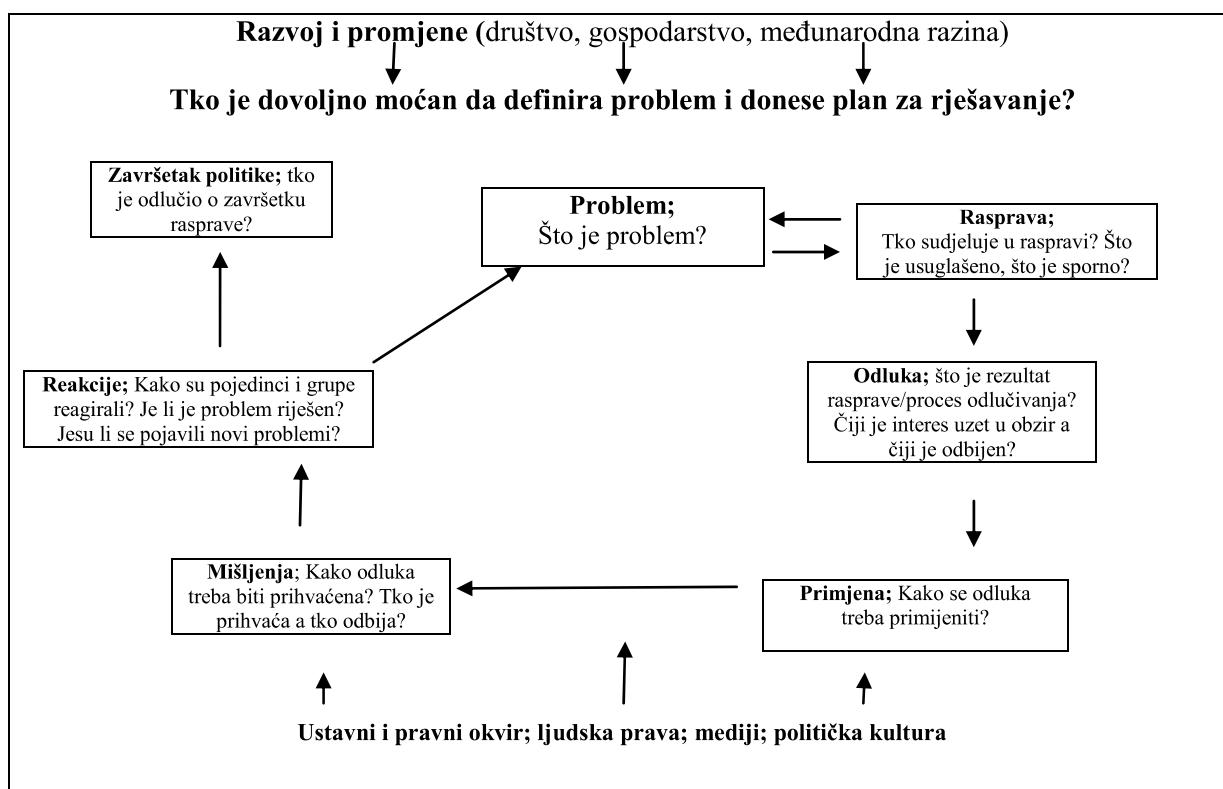
Postupak

1. Učitelj/učiteljica upoznaju učenike s modelom političkog kruga koristeći pritom jedan od sljedećih pristupa:
  - učitelj/učiteljica koristi deduktivni, sistematski pristup: on/ona drži predavanje⁷ i onda učenici primjenjuju alat koji im je dan.
  - učitelj/učiteljica dozvoljava induktivni pristup: učitelj/ica započinje s primjerom ili se osvrće na znanje i iskustvo koje su učenici već stekli. Ovo može biti jedan trenutni javni problem, odluka koju učenici podupiru ili su protiv nje ili pak problem oko kojeg su zabrinuti. Odluka koja je donesena u školi također može biti polazna točka. Zatim slijedi predavanje učitelj/icaa koje povezuje s kontekstom kojeg su mu pružili učenici.
 Koji god od spomenutih pristupa bude korišten, učenici će dobiti primjerak priručnika „Model političkog ciklusa“ .
2. Učenici primjenjuju model. Mogu se dati različiti zadaci:
  - učenici koriste model kao alat za aktivno i strukturirano čitanje novina. Radeći u grupama od četiri do šest, učenici proučavaju novine izdane kroz zadnjih nekoliko dana i identificiraju primjere za svaku od šest stadija. Zaljepljuju članke na njihove plakate i prezentiraju ih u plenumu.
  - učenici slijede postupak donošenja odluka na određenom problemu. Ovo će zahtijevati materijale koji pokrivaju dulji vremenski period i stoga starija izdanja novina mogu biti korisna. Knjige i internet također mogu biti važni izvori. Ovaj zadatak može se razviti u istraživački projekt.
3. Model može služiti kao polazišna točka za raspravu: u kojem stadiju postupka donošenja odluke možemo intervenirati? Učitelj/ica bi također trebao objasniti da su dva stadija „odлуka“ i „provedba“ pod ingerencijom političkog sustava (osim ako odluka nije donesena plebiscitno). Građani mogu intervenirati u bilo kojem drugom stadiju.

⁷ Vidjeti u nastavku lekcije naslov „Materijali“, „Osnovne informacije za učitelje“

Materijali

Model političkog ciklusa: politika kao proces rješavanja problema u zajednici

Model političkog ciklusa: Osnovne informacije za učitelje

Politički ciklus je model. On djeluje kao karta. To znači da odabire određene dijelove iz stvarnosti, a ostale ignorira. Na taj način slika postaje jasnija ali korisnik nikad ne bi trebao brkati model sa stvarnošću. U ovom slučaju, *Model političkog ciklusa* se usredotočuje na politiku kao postupak donošenja odluke i rješavanja problema. Njegov fokus nije na politiku kao sukob za moć, iako se taj aspekt pojavljuje. Šest kategorija vode se ključnim pitanjima koja nam pomažu analizirati političko donošenje odluka; učenici su poticani da iznose nova pitanja sa specifičnjim kontekstom.

Ovaj model pruža idealan tip opisa političkog donošenja odluka. Prvo, politički problem mora doći na javni dnevni red. Pitanje stavljanja problema na dnevni red ima puno veze s političkom moći. Problemi ne postoje kao takvi; oni se moraju definirati i prihvatiti. Suprotstavljeni interesi i vrijednosti imaju važnu ulogu, jer definicija problema snažno utječe na ishod donošenja odluke. Na primjer, siromaštvo se može definirati kao napad na ljudska prava ili kao poticaj da se uzme sudbina u vlastite ruke. Prvo stajalište implicira da siromašni ljudi trebaju zaštitu, dok drugo prešutno implicira da se siromašnim ljudima ne pomaže, zato što ih to može ulijeniti. Ključno pitanje postavljanja dnevnog reda indicirano je dvosmernim strelicama između kategorija *problem* i *debata*.

Debata se odvija pod posebnim uvjetima. Okvir modela ovdje je važan: sociološki, gospodarski i međunarodni događaji postavljaju informacije za raspravu, dok ustav i zakonodavni okvir određuju pravila. Tko može sudjelovati u raspravi? Tko odlučuje o čemu? Ta pitanja pomažu da razumijemo ishode debate i konačnu odluku. Tko sudjeluje u debati? Koji su interesi u igri? O čemu se treba pregovarati? Je li moguće doći do kompromisa?

Provjedba: Kako se, ili kako se bude odluka provela? Jesu li se pojavile određene poteškoće ili sukobi? Je li provjedba odluke u skladu s odlukom onih koji su tu odluku donijeli?

Mišljenja: Kako je odluka "primljena" u javnosti? Na koje interese je odluka pozitivno utjecala, a na koje negativno? Koje su vrijednosti po srijedi?

Reakcije: Jesu li reakcije na odluku reakcije pojedinaca i/ili su to kolektivne reakcije koje su organizirale grupe? Podupiru li odluku ili se protive odluci? Primjeri mogu biti protesti, demonstracije, pisma urednicima novina, odluke sudova, iseljavanje, povlačenje investitora, kršenja zakona, itd.

Problem: Na kraju dana je li se osnovni problem riješio? Jesu li se polučili neki nepoželjni i nepredviđeni učinci? Je li novi problem nastao kroz reakcije na odluku i reakcije na njihovu provedbu? Politički ciklus se ukida ako se problem riješi. Vrlo često, novi ciklus započinje s novim naknadnim ili nepredviđenim problemom.

Učenici bi trebali razumjeti da politički ciklus pokazuje gdje i kako građani mogu sudjelovati u politici. Možemo dati našu definiciju problema koji zahtijevaju političku pozornost i zahtijevaju javna sredstva kako bi ih se riješilo. Možemo sudjelovati u debati, stvoriti na stav o odluci i poduprijeti ili biti protiv načina na koje se odluka o problemu bude primjenila. Čineći tako, koristimo naša ljudska i građanska prava. Demokracija ovisi o aktivnim demokratima.